

Författare	Förband	Kurs
Olle Algotson	Militärhögskolan Karlberg	OP 11-14
Handledare	Rättande lärare	10737 ord
Övlt Anders Palmgren	Docent Niklas Stenlås	37 sidor

Artilleritaktik

- Kodifiering i två tidsepoker, konsekvenser? -

Sammanfattning:

Det svenska artilleriet är på väg att införa ett nytt haubitssystem till artilleribataljonerna. Det är inte bara ett nytt haubitssystem som är under införande utan också ett nytt reglemente. Det reglemente som finns idag är *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon 2012* och som titeln avslöjar är det en förhandsutgåva.

Syftet med detta arbete är att se hur de grundläggande förmågorna tydliggörs i reglementet idag i jämförelse med reglementets föregångare *Artillerireglemente Artilleribataljon 1985*. Finns det skillnader och likheter mellan reglementena kopplat till de grundläggande förmågorna?

Genom en kvalitativ textanalys av reglementena med grund ur 1985-års upplaga kommer utvalda delar att jämföras och analyseras. Därefter kommer taktiska konsekvenser av skillnaderna mellan reglementena att diskuteras.

Resultatet av undersökningen påvisar tydliga skillnader i hur tydligt de grundläggande förmågorna och åtgärder som kopplas mot dessa presenteras i reglementena. Orsaker till detta, liksom utformningen av reglementena lyfts i diskussionen.

Nyckelord: artilleritaktik, artilleri, artillerireglemente, artilleribataljon

Author	Unit	Course
Olle Algotson	Military Academy Karlberg	OP 11-14
Supervisor	Correcting teacher	10737 Words
Lt-Col Anders Palmgren	Niklas Stenlås, Senior lecturer	37 Pages

Artillery Tactics

- Codification in two eras, consequences? -

Abstract:

The Swedish Artillery is in the process of instituting a new howitzer system to the artillery battalion. Not only is the new howitzer system being introduced, but also a new artillery regulation. The regulation currently used is a preview release called *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon 2012*.

The aim of this work is to analyze how the essential abilities demonstrated in the current regulations compare with its forerunner *Artillerireglemente Artilleribataljon 1985*. How are the basic abilities depicted in the regulations and do the tactics in relation to the abilities differ between the current and the old regulation?

Through a qualitative analysis of the regulations with the basic text from the 1985-years edition, selected parts are to be compared and analyzed. Thereafter, tactical implications of differences between the regulations are discussed.

The results points to obvious differences in how clearly the essential abilities are presented in the regulations. Causes for these differences as well as the overall design of the regulations are argued in the discussion.

Keywords: artillery tactics, artillery, artillery regulation, artillery battalion

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Bakgrund och problem	4
Forskningsläge	5
Syfte och frågeställning.....	5
Disposition	6
Teori och metod	7
Texterna.....	7
Urval.....	8
Teori	8
Verkan	9
Skydd.....	9
Uthållighet.....	10
Underrättelse och information.....	11
Rörlighet.....	11
Ledning.....	12
Metod	12
Analys och avgränsningar	13
Undersökning	14
Gruppering	14
Artilleribekämpning	17
Skydd.....	18
Marsch.....	24
Fienden	26
Underrättelsetjänst.....	29
Sammanfattade slutsatser av undersökningen.....	31
Diskussion	33
Förslag på vidare forskning.....	36
Referensförteckning	37

Inledning

Bakgrund och problem

Det finns i dag ett artilleriregemente med två artilleribataljoner. Artilleribataljon är en funktionsbataljon vars huvuduppgift är att understödja manöverförbandens strid med indirekt eld samt bekämpa prioriterade mål¹. Regimentet är i nuläget i ett tidigt skede i införandet av ett nytt hjulgående haubitssystem där de fyra första pjäserna redan är levererade. Det är inte bara ett nytt haubitssystem till pjäskompanierna, utan även ett nytt reglemente som är under utveckling. Reglementet som idag används är en förhandsutgåva som benämns *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon 2012*.

Under kalla kriget var Sveriges försvar ett invasionsförsvar mot den förväntade motståndaren Sovjetunionen. Efter Sovjetunionens fall har det svenska försvaret skiftat inriktning, där utlandsmissioner och internationella samarbeten istället har prioriterats. Dagens reglemente för artilleribataljonen skall fungera i insats i Sverige likväl som utomlands och har anpassats för att passa Nato-standard för artilleri. Artilleriet, som övriga delar av Försvarsmakten, har moderniserats sedan 1980-talet. Artilleribataljonerna bestod tidigare av olika skjutande system såsom bandkanon och det fordonsdragna haubits 77. Idag skall artilleribataljonerna endast bestå av en pjästyp, det hjulgående Archer-systemet.² Utvecklingen av motståndarens materiel och artillerilokaliseringsradar är faktorer som även kan påverka taktikutvecklingen.

Under senare år har svenska försvarets uppmärksamhet centrerat kring konfliktområden som Bosnien, Kosovo och nu senast Afghanistan. Afghanistan-insatsen är nu i sitt slutskede och försvaret har därför skiftat fokus. Från utlandsinsats till invasionsförsvar, detta med anställda soldater istället för värnpliktiga.

Problemställningen dök upp för författaren under tiden på officersutbildningen. Under den teoretiska utbildningen i början av officersutbildningen på Karlberg kom författaren för första gången i kontakt med begreppet Grundläggande förmågorna. I *Militärstrategisk doktrin* beskrivs de grundläggande förmågorna: verkan, skydd, uthållighet, underrättelse och information, rörlighet, ledning. Grundläggande förmågorna skulle ses som en tankemodell för att få den eftersträlvade effekten eller uppnå målet.

¹ *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 7.

² ”Spelkort Artilleribataljon IO14, Artilleriregementet”, Boden, 2013, s. 3.

Under författarens verksamhetsförlagda utbildning vid Artilleriets stridsskola (ArtSS) användes *FU Artillerireglemente artilleribataljon 2012* flitigt. Författaren fick upp intresset för att undersöka om och hur de grundläggande förmågorna tydliggörs i reglementet, detta efter att ha läst inledningen av reglementet där det tydligt står om vikten av verkan.³

Forskningsläge

Inom detta specifika ämne har författaren inte funnit någon tidigare forskning. Det finns dock flertalet andra avhandlingar från studerande vid Försvarshögskolan som tar sin grund ur någon av förhandsutgåvorna av ArtR Artbat från 2009 och framåt. Däribland skriver Alkert om interoperabilitet mellan det norska och det svenska reglementet⁴. Denna undersökning fokuserar på interoperabilitet mellan reglementena i syfte att möjliggöra en framtida gemensam insats med Archersystemet för Sverige och Norge. Även inom doktrinutveckling finns det forskning, till exempel Thunborg skriver om ”doktrinutveckling och försvarsekonomi”.⁵

Denna undersökning syftar till skillnad från ovan nämnda på hur de grundläggande förmågorna tydliggörs i dagens artillerireglemente i jämförelse med dess föregångare från 1985. Ett liknande arbete fast med fokus i andra reglementen är Martin Johanssons ”Skyttekompani ett didaktiskt perspektiv på taktiska föreställningar 1975 och 2012”. Detta arbete utgår från de grundläggande förmågorna och ser på Infanterireglementet 1975 samt Markstridsreglemente 5 kompani. Undersökningen visar på att det reglementet som är gjort på 2010-talet är mer öppet för tolkning. Det äldre reglementet från 1975 var tydligt jämfört med det nya från 2012 där erfarenhet var viktigt för att få rätt stöd.⁶ Författaren ämnar att med denna undersökning se om likande tendenser finns inom artilleriet. Genom att jämföra dagens reglemente *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon* med dess föregångare från 1985 kommer detta undersökas.

Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att se hur de grundläggande förmågorna är förklarade i Artillerireglementet vi har idag och dess föregångare från 80-talet. Syftet är att undersöka tydligheten i framställningen av artilleritaktik i två föreskrifter ur olika erfarenhetsrum, det vill säga kalla kriget och idag. Vidare är syftet att se om likheter och skillnader finns i

³ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 8.

⁴ Alkert Alicia, ”Två reglementen, en ledning: skillnader och problematik”, Stockholm 2011.

⁵ Thunborg Anders, ”Doktrinutveckling och försvarsekonomi”, Stockholm 1973.

⁶ Johansson Martin, ”Skyttekompani ett didaktiskt perspektiv på taktiska föreställningar 1975 och 2012”, Stockholm, 2013.

reglementena kopplat till förmågorna. Skillnader och likheter kopplat mot taktik kommer att analyseras och diskuteras. Om det finns det några tydliga prioriteringar av förmågor mellan dagens artillerireglemente och det föregående reglementet är också det intressant för att se ur taktisk synvinkel. Skillnader mellan hur förmågor och åtgärder för att uppnå dessa skildras i reglementet är också av intresse då detta skulle kunna bidra till taktiska skillnader mellan reglementena som inte är menade. Om dagens reglemente är tillräckligt eller om det behöver utvecklas för att vara tydligare är också det en del av syftet.

Finns det skillnader och likheter mellan reglementena kopplat till de grundläggande förmågorna?

- Skiljer sig taktiken kopplat mot förmågorna i dag mot den vi hade på 80-talet?
- Vad blir de taktiska konsekvenserna av skillnader och likheter mellan reglementena?

Disposition

Efter inledningen följer teori och metod, därefter undersökning och slutligen diskussion. Undersökningen kommer att avhandla gruppering, artilleribekämpning, marsch, skydd och underrättelsetjänst. Var del inleds med ArtR Artbat 1985s inledande del och sedan presenteras motsvarande i FU ArtR Artbat 2012 kopplat mot de grundläggande förmågorna, för att slutligen sammanfatta likheter och skillnader. Analys av innehållet sker fortlöpande i texten. Diskussionen behandlar diskussionsfrågorna och slutsatserna från undersökningen och mynnar ut i förslag på vidare forskning.

Teori och metod

Texterna

I undersökningen kommer *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012 förkortas FU ArtR Artbat 2012 och *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten Stockholm, 1985 förkortas ArtR Artbat 1985.

ArtR Artbat 1985 riktar sig mot fördelningshaubits och fördelningskanonbataljon, brigad-, infanteri-, norrlands- och pansarhaubitsbataljon samt mekaniserad haubitsbataljon.⁷ ArtR Artbat 1985 upphävdes då FU ArtR Artbat 2012 publicerades och fastställdes.⁸

ArtR Artbat 1985 är uppbyggt av kapitel med underrubriker som i sin tur består av underpunkter med tydlig sammankoppling till underrubriken. Samtliga kapitel är likformigt disponerade och ger läsaren tydliga direktiv huvudsakligen i punktform. På det layoutmässiga planet kan konstateras att bilder och skisser förekommer i mycket begränsad utsträckning. Sista delen i reglementet är bilagor som exemplifierar uppgifter som finns i reglementet.⁹ Då reglementet är uppbyggt med kapitel utan paginering där istället varje del är numrerad kommer referering till reglementet ske med nummer och kapitelnummer.¹⁰

FU ArtR Artbat 2012 är det reglemente som i dag används och skall kunna användas vid artilleribataljonerna nationellt som internationellt. Reglementet vänder sig till högre och sidoordnade staber, chef artilleribataljon och dess underställda, personal ingående i artilleribataljon, utbildare, utvecklare och elever och lärare vid skolor.¹¹

FU ArtR Artbat 2012 är uppdelad i fem kapitel och ett kapitel med bilagor bestående av olika exempel. Varje kapitel är uppbyggt av underrubriker kopplat mot den typ av artilleribataljon som organisationen har.¹² Förekomsten av skisser och bilder i reglementet är mycket stor, antagligen med syfte att tydliggöra uppgifter eller metoder och/eller normalförfarande. Det bör tilläggas att reglementet är en förhandsutgåva och är under revidering.¹³

⁷ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 1985.

⁸ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012.

⁹ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 1985.

¹⁰ Hänvisningar till *Artillerireglemente Artilleribataljon* 1985 består av nummer som betyder följande, första siffran är kapitlet och andra siffran är underpunkt. (9:2 kapitel nio punkten två).

¹¹ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 3.

¹² *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 10.

¹³ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 6.

Urval

För att göra undersökningen relevant och genomförbar används inte hela reglementena utan endast vissa delar. De utvalda delarna är: gruppering, artilleribekämpning, skydd, marsch och underrättelsetjänst. Urvalet kommer att närmre förklaras och motiveras nedan. Gruppering och artilleribekämpning valdes med tanke på att artilleribataljonen löser sina huvuduppgifter när den är grupperad och artilleribekämpningen har en tydlig koppling mot huvuduppgifterna.¹⁴ Delen skydd valdes då skydd är av stor vikt för att kunna lösa understödsuppgifterna under en längre tid. Underrättelsetjänst valdes med hänseende av att artilleribataljon i dag består av dels haubitskompanier och ett trosskompani men också av ett sensorkompani.¹⁵ Marsch är den taktiska förflyttningen till och/eller från en gruppering och är därför av intresse i undersökningen.

Teori

Teorin författaren kommer att utgå från i sin undersökning är det som i *Militärstrategisk doktrin* benämns som de *grundläggande förmågorna* och är en tankemodell för att förstå olika förmågors samspel i taktik eftersträvad effekt.¹⁶

Tidigare benämndes förmågorna som *Stridens grunder* i *Arméreglemente del 2 Taktik* från 1995 och det är härifrån de grundläggande förmågorna härstammar. i *Doktrin för markoperationer* definieras de som de grundläggande förmågorna. Stridens grunder bestod av Eld, Rörelse, Skydd, Ledning Underrättelsetjänst och Stridsvärde. Det är med elden och rörelsen som avgörandet skall nås och skyddet beskrivs som en viktig faktor för elden och rörelsen.¹⁷

Doktrin för markoperationer (DmarkO) beskriver grundläggande förmågorna och dess tillämpning i markoperationer.¹⁸ Verkan, skydd, uthållighet, underrättelse och information, rörlighet, ledning är de grundläggande förmågorna och skall tillämpas som en tankemodell och inte som funktioner eller system. De grundläggande förmågorna finns alltid på ett eller annat sätt på stridsfältet men dess betydelse kan variera. Chefen kommer att kunna styra en kraftsamling mot några eller en förmåga i ett visst skede för att nå den eftersträlvade effekten i

¹⁴ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 12.

¹⁵ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 10.

¹⁶ *Militärstrategisk doktrin*, Försvarsmakten, Stockholm, 2011, s.58.

¹⁷ *Arméreglemente del 2 Taktik*, Försvarsmakten, 1995, s.38.

¹⁸ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.63.

situationen. Förmågorna kan även appliceras på lägre taktiska nivåer och chefens vilja och tydlighet kommer således att kunna påverka prioriteringar av förmågorna.¹⁹

I denna undersökning kommer beskrivningen från *Doktrinen för markoperationer* att användas. De sex grundläggande förmågorna presenteras nedan.

Verkan

Verkan syftar till att bryta motståndarens vilja och/eller förmåga att fortsätta strida så att eget mål kan nås. Det är genom samordning i tid och rum med hjälp av underrättelse och sensorer som bekämpning med olika verkanssystem nås. Det är inte bara verkan- eller vapensystem utan även åtgärder och handlingar som bidrar till att bryta motståndarens vilja som ger verkan. Då vår bekämpning skall få så hög verkan som möjligt eftersträvas hög eldkraft, skydd och rörlighet både taktiskt och operativt.²⁰

Vår förmåga att avge eller uppnå verkan är beroende av hur pass väl vi kan samordna alla våra insatser för att påverka fiendens krigsföringsförmåga och vilja. Då ett avgörande söks eftersträvas kraftsamling i tid och rum och förmågan till elden är av stor betydelse.²¹

Så här operationaliserar jag verkan: verkan kommer att vara den typ av effekt som uppstår till följd av artilleribataljons lösande av bataljonens två huvuduppgifter, nämligen: *Understödja ett förbands strid med indirekt bekämpning* och *Lokalisera, leda, invisera och bekämpa mål inom egen och/eller understödda förbands strid*.²² Det vill säga den verkan som uppnås när förbandet är grupperat och löser elduppgifter alternativt lokaliserar, invisera eller leder med bataljonens sensorer.

Skydd

Skydd syftar i grund och botten till en ökad överlevnad och i och med detta ha en ökad uthållighet och förmåga till verkan. Ett förband som till exempel maskerar sig eller väljer att framrycka dolt i en skog istället för att prioritera hastighet ute på ett fält gör detta för att få mer skydd. Skydd uppnås genom taktiska och tekniska åtgärder och att rent organisatoriskt ha en möjlighet till detta är väsentligt. Anpassad taktik efter egen organisation och motståndarens i en viss terräng eller tid är också något som bidrar till skydd.²³

¹⁹ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.63.

²⁰ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.67.

²¹ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.68-69.

²² *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s.12.

²³ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.71-72.

Skydd kan utgöras av:

Utspridning, maskering och skenåtgärder. Utnyttjade av betäckt terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt och rök. Vilselning. Splitterskyddade fordon, splitterskydd eller fältarbeten. Defensiva informationsoperationer och korrekt information.²⁴

Så här operationaliserar jag skydd: aktiva skyddsåtgärder för egen bataljon, så som att välja dold gruppering eller avdela personal för skydd. Det skydd som artilleribataljon kan ge till andra enheter kommer ej att räknas med, således är skyddet det som bataljonen skapar för sig själv.

Uthållighet

”Uthållighet syftar till att kontinuerligt vidmakthålla personell och materiell tillgänglighet så att eget och överordnat mål uppnås.”²⁵

Med detta citat skulle man kunna beskriva uthållighet på kortast möjliga vis men för att kunna utgå ifrån denna teori så behövs mer. Det är många faktorer som spelar in på uthålligheten, till exempel den långsiktiga planen, inkluderande bland annat rekrytering och kompetensutveckling. I en insatsmiljö eller i en väpnad konflikt kan planering och tillgång till förnödenheter eller ammunition vara det som styr. Väl fungerande logistik och sjukvård är avgörande för uthålligheten och måste fungera redan i fredstid. Materielanskaffning och bibehållande av materielen är också en betydelsefull faktor. Prioritering mellan vilka förband som löser vilka uppgifter och var är något som kommer att vara aktuellt för markstridsförbanden. Sist men inte minst viktig är faktiskt striden och utgången av den. Hur striden förs och hur den går kommer att ha en stor inverkan på egen och motståndarens uthållighet.²⁶

Så här operationaliserar jag uthållighet: de aktiva åtgärder som görs för att få eller öka samt behålla uthålligheten för eget förband. Uthålligheten och dess bibehållande skulle kunna ses som de åtgärder som görs eller inte görs för att förbandet skall ha samma stridsvärde²⁷ som tidigare.

²⁴ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarmakten, Stockholm, 2005, s.72.

²⁵ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarmakten, Stockholm, 2005, s.73.

²⁶ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarmakten, Stockholm, 2005, s.73-74.

²⁷ Stridsvärde i det här arbetet avser personal, fordon, materiell, drivmedel och ammunition.

Underrättelse och information

Underrättelsetjänsten strävar efter att ha en lägesbild över stridsfältet, att veta egna och motståndares förbands positioner samt verksamhet. Beslutsfattande måste ha rätt underlag för att ta ett så bra beslut som möjligt och detta ställer höga krav på underrättelseinhämtning och bearbetning. Underrättelse och information innefattar inte bara egna förband och motståndaren utan även eventuella allierade och tredjepart i form av civila. Det är viktigt att ha ett informationssystem som hanterar all sorts information i operationsområdet och att informationen kan bearbetas. Tillgång och tillgänglighet av egna sensorer är också betydelsefullt för att kunna täcka stora ytor samt identifiera svagheter hos motståndare.²⁸

Så här operationaliserar jag underrättelse och information: åtgärder som görs för att skapa egen underrättelse och information eller för att förvägra motståndaren denna. Exempelvis nyttjande av artilleriradar eller ljudmätutrustning eller utarbetande av bekämpningshot.

Rörlighet

Rörlighet syftar till att manövrera sin enhet, sitt system eller sina resurser för att nå eget samt högre chefs mål. För att värdera sin rörlighet måste den ställas i kontrast mot vad motståndaren kan uppnå i rörlighetsväg. Rörlighet kan vara på taktisk nivå, det vill säga på stridsfältet eller på operativ nivå, vilket kan vara mellan olika stridsområden eller insatsområden. Chefens behov och vilja till uppgiftens lösande kopplat till den faktiska ytan är det som ställer kraven på rörligheten inom egna förband.²⁹

Infrastruktur i form av vägar, broar eller flygplatser kan vara exempel på något som påverkar rörligheten eller möjligheten till rörlighet både hos egna samt motståndarens styrkor. Den väpnade striden bör kunna föras i väglös terräng, men för att förbanden skall kunna ha längre uthållighet är vägnätet av yttersta vikt för striden. Rörlighet innefattar även förmågan att överraska motståndaren eller att föra striden i önskad terräng.³⁰

Så här operationaliserar jag rörlighet: den rörlighet som uppnås eller skapas av eget förband på taktisk nivå. Rörlighet inom grupperingen och hastigheten under marsch är exempel på rörlighet.

²⁸ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.65-67.

²⁹ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.69-70.

³⁰ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarsmakten, Stockholm, 2005, s.70.

Ledning

Ledningen handlar om att samordna sina resurser och det mänskliga agerandet i den angivna situationen för att nå målet. Ledning innefattar dels ledarskapet, dels ledningssystemen som ledningen kan bedrivas via. Ledningen skall kunna bedrivas på stabsplats eller på annan plats i enlighet med principen: ledning skall bedrivas där störst effekt på händelseförloppet kan uppnås. Ledarskap på alla nivåer är något som är viktigt i förhållande till ledning då besluten på lägre nivå påverkar högre nivåer och vice versa. För att nå målet krävs gott ledarskap och därför ställer det höga krav på chefer i alla led. Viktigt är att cheferna är rätt utbildade och att förbanden är väl samövade.³¹

Så här operationaliserar jag ledning: ledning som sker inom det egna förbandet och dess ledningssystem. Exempel på ledning kan vara radiosamband och förberedande order.

Metod

Metoden är en kvalitativ textanalys som datainsamlingsmetod i form av en komparativ studie för att se skillnader och likheter mellan dagens artillerireglemente och dess föregångare från 1985.³² Reglementena kommer att ställas mot varandra och jämföras utifrån de grundläggande förmågorna för att svara mot frågeställningen. Jämförandet av reglementena kommer att ske med ett fokusera på tydligheter kopplat mot angiven teori. Det är också intressant att se om det finns några prioriteringar utifrån de grundläggande förmågorna i något av reglementena som ej finns i det andra.

Metoden kommer att utgå ifrån angiven teori för att sedan jämföra utvalda delar av reglementena. Jämförelsen kommer att utgå från delar av ArtR Artbat 1985 för att jämföras med motsvarande del i FU ArtR Artbat 2012. Metoden innebär att den valda delen ur ArtR Artbat 1985 inte säkert finns på samma vis i det nya reglementet, vilket kan få till följd att det äldre reglementet tycks framställas som ett reglemente som har mer eftersträvansvärda delar än dagens reglemente.

³¹ *DMarkO doktrin för markoperationer*, Försvarmakten, Stockholm, 2005, s. 63-65.

³² Denscombe Martyn, *Forskningshandboken*, Studentlitteratur, Lund, 2009, s 63.

Analys och avgränsningar

För att göra undersökningen av reglementena genomförbar kommer författaren att genomföra en kvalitativ textanalys med ett komparativt tillvägagångssätt.³³ Reglementena och dess utvalda delar kommer att analyseras utifrån de grundläggande förmågorna. Delar av reglementena som inte direkt går att härleda till dessa förmågor kommer ej att undersökas, utan de delar som undersöks är sådana som är kopplade mot bataljonens huvuduppgifter. Undersökningen kommer grunda sig på det äldre reglementet och delar som kommer att analyseras är gruppering, artilleribekämpning, skydd, marsch, motståndaren och underrättelsetjänst. Vid jämförande av gruppering ligger fokus på pjäskompanierna och det som specifikt rör stab, trossdelar eller sensorkompaniet kommer ej att involveras i undersökningen. Den tekniska utvecklingen som skett från 1985 till i dag har troligen satt sina spår i taktiken men i denna undersökning kommer fokus ligga på artikuleringen av taktiken.

³³ Denscombe Martyn, *Forskningshandboken*, Studentlitteratur, Lund, 2009, s. 63.

Undersökning

Gruppering

ArtR Artbat 1985 beskriver hur bataljonen skall gruppera i förhållande till eldområdet (det område de skall avge eld mot). Reglementet talar om att bataljonen skall gruppera i tre batterier (kompanier) och med angett avstånd mellan kompanierna hur de skall gruppera. ArtR Artbat 1985 beskriver att eftersträvansbart är att ha pansar- eller skytteförband mellan bataljonens gruppering och motståndaren.³⁴

FU ArtR Artbat 2012 är också tydlig med att det är uppgiften (kan vara ett eldområde³⁵) som avgör var grupperingen skall ske. Till skillnad från ArtR Artbat 1985 så benämner inte dagens artilleriregemente att det kan vara fördelaktigt att ha egen trupp mellan motståndaren och artilleriets gruppering.³⁶ Detta skulle utifrån den grundläggande förmågan skydd tyda på att man i det tidigare reglementet tydliggör skydd från markförband för bataljonen. Det kan och andra sidan vara så att det tas för givet och således inte benämns. Att det inte står med behöver inte betyda att det inte vägts in i reglementet. Dagens artilleriregemente säger även att bataljonen kan ha eget områdesansvar eller enbart grupperingsområde.³⁷ Dagens och det äldre reglementet anger avstånd och/eller illustrerar hur grupperingen skall vara för att minska risken för artilleribekämpning samt uppnå en högre grad av skydd och bibehålla uthållighet på förbandet.

Hur och vad som beaktas när grupperingsplatsen väljs ut redogör ArtR Artbat 1985 för tydligt. Det viktigaste är att platsen skall vara inom skjutavstånd till ålagda eldområden och att det skall finnas gynnsamma förutsättningar för skydd. Grupperingsplatsen skall vara svår att upptäcka både från mark och luft, svår att leda in flyg mot, ha god bärighet samt vara grävbar. Platsen skall vara lätt att skydda samt att det skall vara möjligt med uttryckning från mer än åt ett håll.³⁸

Vidare beskriver reglementet hur kompaniets gruppering inom bataljonen bör vara, inkluderande utspridning och växelstridsställningar inom batteriplatsen³⁹ för att undgå bekämpning. Grupperingsformen skall även anpassas efter uppgift och hotbild.

³⁴ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 5:18-5:20.

³⁵ Eldområde avser i detta arbete det område som ett skjutande förband har i uppgift att kunna verka mot.

³⁶ *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 34.

³⁷ *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 34.

³⁸ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 5:21.

³⁹ Batteriplats/kompaniplats avser i det här arbetet den plats där kompani grupperat.

Växelbatteriplatsers⁴⁰ användning och nyttjande skall vara kopplat mot tid, eldverksamhet⁴¹, uppgiftens lösande, hot och fältarbeten.⁴²

FU ArtR Artbat 2012 beskriver bataljonens gruppering, i likhet med det äldre reglementet, som att det viktigaste är att verkan skall uppnås mot det beordrade eldområdet. Reglementet går sedan ned till kompaninivå och beskriver vad enskild pjäsgrupp skall gruppera (inta sin stridsställning). Skillnaden mellan det nya och det äldre reglementet är att det nya endast menar att marken ska ha en bra bärighet, men det står inget om att den skall vara grävbar.⁴³ När man i det nya reglementet enbart talar om bärigheten behöver inte betyda att man prioriterar ned sitt skydd (grävbar mark ger förutsättningar för att gräva värn som ger skydd) då systemet som används dels är splitterskyddat, dels har en hög rörlighet.⁴⁴ Bärigheten i marken möjliggör även rörlighet med pjäsen och det är rörligheten som skall ge förbandet högre skydd.

FU ArtR Artbat 2012 talar dels om eldställning eller om möjligt eldställningar, dels om skylställning där pjäsen kan få skyl då den ej står i högsta eldberedskap, detta för att minska risken för upptäckt och på sådant vis få mer skydd. Flera eldställningar bidrar även till skydd då detta möjliggör rörlighet och minskar risk för bekämpning från artilleri.⁴⁵

I det äldre reglementet talar man om en markbeskaffenhet för att kunna gräva och uppnå högre skydd, medan man i dagens reglemente och med det system som finns i dag väljer en större rörlighet i grupperingen för att skapa skydd. Det är således två stora skillnader taktikmässigt kopplat mot förmågorna mellan det nya och det gamla reglementet. Det äldre reglementet föredrar skyddsåtgärder för att uppnå skydd, medan det nya uppnår skydd via rörlighet. Det äldre reglementet fokuserar på ett statiska uppträdandet för att minska risken för upptäckt från luften.⁴⁶ Kompanierna gräver ner sig för att skydda mot artilleri. Rent taktiskt så är det alltså en mycket stor skillnad på synen på skydd och rörlighet på grupperingen. Rörligheten, som FU ArtR Artbat 2012 beskriver rent praktiskt, innebär att var pjäs förflyttar sig mellan strids- och skylställningar inom grupperingen. Denna rörlighet bidrar till att

⁴⁰ Växelbatteriplats avser i detta arbete den plats batteriet(kompaniet) har möjlighet att omgruppera till inom bataljonens grupperingsplats för att kunna skjuta mot samma eldområde.

⁴¹ Eldverksamhetstid avser den tid förbandet skall fortsätta vara grupperade från des första eldöppnandet.

⁴² *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 5:25-26.

⁴³ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 45.

⁴⁴ ”Spelkort Artilleribataljon IO14”, Artillerireglementet, Boden, 2013, s. 5.

⁴⁵ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 45.

⁴⁶ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:6-6:7.

enheterna är svårare att träffa då de kan ha flyttat sig innan motståndaren lokaliserat och bekämpat med artilleri. Prioritering av rörlighet på grupperingen betyder således ökat skydd.

Enligt ArtR Artbat 1985 skall förbandet normalgruppera i första hand och detta på ett sådant sätt att fokus ligger på att inte röja förbandet före eldöppnande. Snabbgruppering sker på bästa lämpliga plats och som samlad grupp. Tiden till eldgivning av enskild pjäs är prioriterat.⁴⁷

FU ArtR Artbat 2012 ser normalgrupperingen som ett normalförfarande. Om snabbgruppering kan förutses så kan bataljonen få större framgång om förberedande order ges. Likt det äldre reglementet prioriteras snabbheten till att nå verkan. Verkan nås på bekostnad av skyddet och till del verkan då momentana eldkraften nedgår (då pjäserna skjuter vid olika tidpunkter landar granaterna inte samtidigt och överraskning och effekt nedgår).⁴⁸

Båda reglementena är eniga om att normalförfarande vid gruppering och en hög grad av skydd är eftersträvansbart, men det viktigaste är att nå verkan mot beordrat eldområde. Det båda reglementena eftersträvar vid snabbgruppering är snabbast möjliga verkan och konsekvenserna kan då bli att verkan blir mindre och att det egna skyddet nedprioriteras. Det nya reglementet tar även upp möjligheten till förberedande order för att kunna snabbgruppera, vilket skulle kunna likställas med den grundläggande förmågan information och underrättelse och innebär i detta fall att information till kompanierna skall kunna ge ökad effekt i slutändan. Detta kan även leda till bättre eller underlättad ledning av förbandet.

Sammanfattningsvis inleder reglementena med att tydligt säga att det är den angivna uppgiften som skall vara i prioritet då grupperingsplats väljs. Förbandet grupperar för att nå verkan, vilket inte oväntat prioriteras av båda reglementena. Det äldre reglementet betonar vikten av att ha ett stridande förband mellan sig och motståndaren, något som reglementet från 2012 inte tar upp. Det visar sig finnas en tydlig skillnad mellan rörlighet och skyddsåtgärder på grupperingsplatsen mellan reglementena. Det nya reglementet eftersträvar rörlighet som skydd mot artilleribekämpning medan man i det äldre reglementet vidtar skyddsåtgärder. Inga skillnader i taktiken finns kopplat mot grupperingsmetod.

⁴⁷ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 5:27-31.

⁴⁸ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 34.

Artilleribekämpning

ArtR Artbat 1985 beskriver artilleribekämpning i tre delar: grunder, förberedelser och genomförande. Grunder beskriver syftet och mot vad man skall verka så som motståndarens pjäsplatser eldledningsplatser med mera. Verkan, som i det här fallet är artilleribekämpning kan utföras av fler förband än indirekteld-förband. Vilken typ av förband som utgör bekämpningen beror på syftet, tidsförhållandet och risken. Artilleriförbandens artilleribekämpning utförs som en del av understödet till pansar- eller infanteriförbanden och kan genomföras direkt efter målupptäckt. Artilleribekämpningen bedöms tysta motståndarens artilleri i minst 30 minuter.⁴⁹

I FU ArtR Artbat 2012 finns en liknande del om artilleribekämpning och dess mål. Även här beskrivs vilka mål artilleribekämpningen skall riktas mot.⁵⁰ Det som skiljer reglementena på denna punkt är att det i det äldre reglementet nämns förband vilka kan genomföra bekämpningen samt tidsbedömning av effekten av artilleribekämpningen. Frågeställningar som väcks är: Vem är det som skall genomföra artilleribekämpningen i det nya reglementet? Är det bara artilleribataljonen som genomför artilleribekämpningen? Det skulle kunna vara så att det är innebörden av uttrycket som idag innebär att det är artilleriet som utför artilleribekämpningen. Att artilleribekämpningen genomförs av artilleribataljonen skulle också kunna grunda sig i någon form av normalförfarande, detta borde i så fall framgå i reglementet. Det nya reglementet svarar dessutom inte på hur länge artilleribekämpningen kan tysta eller förvägra motståndaren verkan efter artilleribekämpning.

ArtR Artbat 1985 beskriver vidare i delen grunder hur artilleribekämpningsområden utses och vem som har ansvar. Observationsområden samt möjliga grupperingsplatser för motståndaren bedöms.⁵¹ Områden för observation och chefer för artilleribekämpningsområden utses, samt bedömda grupperingsplatser för motståndaren i reglementet går att härleda till den grundläggande förmågan underrättelse och information. Tidsaspekter finns angivna är något som möjliggör att förbandet kan förutse när skyddsåtgärder bör vara färdiga för att bibehålla ett högt skydd och uthållighet.

Förberedelseskedet i ArtR Artbat 1985 beskriver att bataljonchefen har ansvaret och planen för bekämpningen.⁵² Under genomförandeskedet beskriver ArtR Artbat 1985 vikten av

⁴⁹ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 8:1-8:6.

⁵⁰ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 18.

⁵¹ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 8:7-13.

⁵² *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 8:11-16.

underrättelseunderlaget för artilleribekämpningen, hur denna information skall omsättas och hur sensorer nyttjas för inhämtning. Vidare beskrivs prioriteringen av artilleribekämpningen samt när vilka resurser skall nyttjas till bekämpningen.⁵³

Tydligheten som finns i det äldre reglementet gällande artilleribekämpning, främst underrättelse och prioriteringen av verkan, syns inte alls i det nya reglementet. Det äldre reglementet beskriver också hur bekämpningen skall gå till då man understöder ett markförband.⁵⁴ Det blir här tydligt att en stor skillnad mellan reglementena är tillgången på artilleri. Då man har mer artilleri blir det viktigt att göra prioriteringar och vilka bataljoner som gör vad – ett problem som man kanske inte har på samma vis idag då tillgången på artilleri är mer begränsat i dagens krympta försvarsmakt jämfört med den vi hade på 1980-talet. Idag skulle prioriteringen istället kanske vara mellan vilka uppgifter en artilleribataljon skall lösa och inte vilken bataljon som skall lösa det.

Sammanfattningsvis definierar reglementena artilleribekämpning likartat, men det äldre reglementet talar också om att verkan i artilleribekämpningen inte måste komma från artilleribataljon. Effekten av artilleribekämpning bedöms i det äldre reglementet men ej i det nya. Reglementena, nytt som gammalt, betonar vikten av underrättelsetjänsten för artilleribekämpning. De taktiska skillnaderna är små. Prioriteringar och effekt av verkan är exempel på skillnader.

Skydd

Skydd är ett eget kapitel i ArtR Artbat 1985 och är indelat i *grunder, skydd under rekognosering och gruppering, skydd vid grupperad artilleribataljon, skydd mot A-, B- och C-stridsmedel samt skydd mot brand och brandstridsmedel*. Den första delen i kapitlet om skydd, delen grunder, beskriver inledningsvis varför bataljonen skall vidtaga skyddsåtgärder för att sedan handgripligen med tydliga beskrivningar lista skyddsåtgärder för vissa typer av hot och situationer.⁵⁵

I FU ArtR Artbat 2012 sorterar delen skydd under kapitlet funktioner. Skydd innefattar en del om grunder och sedan är den uppdelad i ytterligare funktioner.⁵⁶

⁵³ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 1985, 8:21-29.

⁵⁴ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 1985, 8:24-25.

⁵⁵ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 1985, 6:1-46.

⁵⁶ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarsmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

Skydd del 1, grunder ArtR Artbat 1985 beskriver att artilleribataljonen skall behålla ett högt stridsvärde och ge understöd under lång tid även under bekämpning. Bataljonen samordnar skyddet i samråd med områdesansvarig. Fienden och dennes understöd⁵⁷ och tid för förberedelser av eget skydd är avgörande faktorer för hur länge bataljonen kan skydda sig. Skyddsåtgärder skall kraftsamlas så att fienden fördröjs och egen utdragning möjliggörs. Bekämpningsprognoser utarbetas, presenteras för understödd chef och renderas i ett bekämpningsshot.⁵⁸

Likt det gamla reglementet så beskriver FU ArtR Artbat 2012 att förbandet skall behålla högt stridsvärde under lång tid och kunna ge understöd under bekämpning. Stridsvärdet skall bibehållas genom skyddsåtgärder för att undgå att bli upptäckt, lokaliserad och identifierad. Skyddsfunktionen beskrivs som riskhantering, insatser och åtgärder som vidtas skall analyseras. Motståndarens styrka och understöd samt avsikt kopplat till bataljonens tid till förberedelser är det som är avgörande för eget skydd av grupperingen.⁵⁹

Understödet som är artilleriförbandets verkan beskrivs alltså som en viktig del i båda reglementena till varför skyddsåtgärderna finns. Förbandet ska kunna leverera verkan även under bekämpning och under lång tid, detta ställer krav på uthållighet i alla led ned till försörjningsleden och de delar som levererar verkan. Förmågan till skydd tycks således vara mycket viktig för hela artilleribataljonen i båda reglementena, dels för att behålla en uthållighet, dels för att kunna avge verkan även på kort sikt. Förmågan till att nå skydd behöver ej ske via skyddsåtgärder, taktiska skillnader kopplat mot rörlighet kan även det bidra till ökat skydd.

ArtR Artbat 1985 skriver att skyddsåtgärder skall företas så att risken för upptäckt, lägesbestämning och identifiering minskas. Skyddsåtgärder företas genom att gruppering sker vid sidan av stråk och vägar samt att terräng som är svårdefinierbar från luften nyttjas och riktpunkter för flyg undviks. Ljud- och ljuddisciplin samt spårdisciplin skall beaktas speciellt vid gruppering. Terrängen skall nyttjas och omgrupperingar skall främst äga rum vid mörker eller nedsatt sikt, alternativt då luftvärn finns tillgängligt.⁶⁰

Vidare säger ArtR Artbat 1985 att förbanden skall maskera sig samt undvika att standardgruppera. Istället bör de variera grupperingsform för att försvåra upptäckt och

⁵⁷ Understöd syftar i detta arbete på det understöd i form av artillerield som artilleriet står för.

⁵⁸ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:1-6:5.

⁵⁹ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

⁶⁰ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:6.

identifiering. Bataljonen skall även vid grupperingen undvika onödiga rörelser med ammunitionsfordon och skall därför marklägga tillräckligt med ammunition och minimera spårbildning. Vidare skall bataljonen beakta fiendens signalspaning, nyttja trådförbindelser och ge order i god tid för att minimera radiotrafik. Samtidiga eldöppnanden och intensiv eldgivning skall användas för att försvåra lokalisering av förbandet. Utöver detta skall skenmål skapas.⁶¹

I delen gruppering i undersökningen berördes skillnader i taktiken mellan reglementena kopplat till rörlighet och skyddsåtgärder på grupperingsplatsen. I denna del tydliggör det äldre reglementet att minimal rörlighet på gruppering eftersträvas. Således är det en mycket stor skillnad mellan dagens rörlighet och dåtidens minimala rörlighet. Förr ansågs rörligheten som något som kan möjliggöra fientlig lokalisering av förbandet medan man i dag använder rörligheten för att nå högre skydd. Faktorer som spårbildning vid mer rörlighet är inte nämnda i det nya reglementet. Nya system och teknologisk utveckling kan säkerligen också bidra till att skyddsåtgärder inte benämns i samma utsträckning idag jämfört med 1980-tal.

FU ArtR Artbat 2012 beskriver varför skyddsåtgärder skall vidtas som för att minska risk för upptäckt, lägesbestämning och identifiering. Verkan av motståndarens bekämpning skall minska och de asymmetriska hoten lika så. Likt det äldre reglementet så skall även stridsvärdet återfås fortare.⁶²

*Motståndarens möjlighet att upptäcka, lägesbestämma och identifiera våra artilleriförband minskar genom att utföra maskering, framrycka dolt m.m.*⁶³

Med en mening beskriver FU ArtR Artbat 2012 hur man skall minska risk för upptäckt, lägesbestämning och identifiering, något som det äldre reglementet gör betydligt utförligare och åtgärderna beskrivs så att de är applicerbara. ArtR Artbat 1985 ger mer än tio konkreta punkter på hur man skall undvika lägesbestämning och identifiering. Mellan reglementena så skiljer det sig således mycket i tydlighet när det kommer till skydd. I dag finns det till exempel inte skrivet att man skall beakta ljusdisciplin, men det förväntas säkerligen av förbandet. Skrivningen med mera i det nya reglementet är ett tydligt exempel på hur man skildrar skydd i dag medan man på 80-talet är tydlig i punktform med att lisa vad man skall göra och i vilken ordning för att undgå bekämpning.

⁶¹ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:7.

⁶² *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

⁶³ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

Fiendens förmåga att bekämpa våra artilleriförband nedgår genom att förbanden grupperas i skydd av skytte- och pansarförband samt då de kan understödja varandra med indirekt eld och kraftsamling av yttre skydd. Anfall skall förberedas av områdesansvarig mot eventuellt framryckande fiende mot grupperingen och larmstyrkor kan avdelas ur artilleribataljonen för att lösa skyddsuppgifter för att minska risk för bekämpning. Luftvärn kan tilldelas och luftläget analyseras för att även minska bekämpning från luften. Bekämpningsprognoser skall följas upp och förbanden omgruppera om skyddet inte är tillräckligt. Artilleribataljonen anpassar marsch- och stridsberedskap samt beaktar telekrigshotet. Bataljonen medverkar i bekämpning av fientligt signalspaningsförband samt artilleri och artilleriunderrättelseförband. Bataljonen arrangerar vilseledande verksamhet. Alla ovan nämnda åtgärder för bataljonen minskar fiendens möjlighet till bekämpning av förbandet enligt ArtR Artbat 1985.⁶⁴

FU ArtR Artbat 2012 beskriver att genom underrättelse om motståndaren, ett rörligt och aktivt uppträdande samt nyttjande av alternativa sambandsvägar så minskas motståndarens förmåga till bekämpning och störning. Skyddet mot marktrupp skall samordnas med områdesansvarig chef. Larmstyrkor skall förberedas och mål skall registreras hos eget och andra artilleriförband.⁶⁵ Reglementet tar även upp skyddet mot flyg och attackhelikopter såsom flygvarning och maskering.⁶⁶

Det finns således flertalet likheter som går att härleda till skydd. Det som skiljer sig mellan reglementena är att det äldre reglementet även tar upp motanfallsplanering och kraftsamling av skyddet på marken. Att dagens reglemente även är anpassat för att fungera under internationell insats kan kanske också det spela in på synen på skyddet idag. Understöd av andra artilleribataljoner finns nämnt i det äldre reglementet men ej i det nya. Detta härleds till att Försvarmakten i dag enbart har två artilleribataljoner.⁶⁷

För att begränsa verkan av bekämpningen av våra artilleriförband säger ArtR Artbat 1985 att förbanden skall utföra befästningar vid grupperingsplatserna samt nyttja skyddsställningar för personal och/eller pjäser. Förbanden skall gruppera oregelbundet samt välja terräng där risken för brand är liten.⁶⁸ FU ArtR Artbat 2012 har likt det äldre reglementet åtgärder som utföra befästning, nyttjande av skylställningar och ett oregelbundet grupperande. Utöver detta nämner även reglementet att man skall anbringa tilläggskydd för att minska verkan av

⁶⁴ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:8.

⁶⁵ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58-60.

⁶⁶ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 62.

⁶⁷ ”Spelkort Artilleribataljon IO14”, Artillerireglementet, Boden, 2013.

⁶⁸ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:9.

motståndarens artilleri och öka det egna skyddet.⁶⁹ Här finns således en skillnad som består i att man i det nya reglementet och med det nya pjässystemet ökar det egna skyddet genom att förstärka pjäsen med mer pansar om risken för artilleribekämpning finns. Behovet av skyddsåtgärder är idag kanske inte lika stort som det var förr.

Vidare beskriver det äldre reglementet de åtgärder som skall vidas efter bekämpning för att snabbt återfå ett högt stridsvärde. Förbandet skall ta hand om skadade och döda fort samt ersätta dem med ny personal och ersätta eller reparera skadad materiel. Bataljonschefen orienterar chef om vidtagna åtgärder samt reglerar i order vilka skyddsåtgärder som skall vidtas.⁷⁰ FU ArtR Artbat 2012 beskriver också hur man skall återfå stridsvärde eller uthållighet efter bekämpning. Några större skillnader kopplat mot teorin finns inte, dock har man i det nya reglementet valt att enbart säga att man skall ta hand om skadade och nämner ej något om döda.⁷¹

Skydd del 2 *Skydd under rekognosering och gruppering* ArtR Artbat 1985 inleder med chefens åtgärder. Chefen för artilleribataljon framställer om skydd av gruppering av områdesansvarig chef. Bataljonen är särskilt utsatt vid gruppering och omgruppering och åtgärder måste vidtas mot överfall och flygbekämpning. Bataljonen framställer om luftvärnsskydd. Vid rekognosering hålls styrkan samlad och samband med områdesansvarig tas för att samordna styrkans skydd.⁷²

FU ArtR Artbat 2012 har till skillnad från ArtR Artbat 1985 inte något som berör skydd för rekognosering eller rekognoseringsstyrka. Skydd under gruppering finns inte heller i det nya reglementet. Genomgående i kapitlet saknas äskande av skydd från andra enheter, i kontrast till det gamla reglementet.⁷³ Att det inte finns nämnt behöver och andra sidan inte betyda att de inte är ett normalförfarande eller att det inte är förekommande. Om äskande är ett normalförfarande bör det stå i reglementet.

Skydd del 3 *Skydd vid grupperad artilleribataljon*. ArtR Artbat 1985 säger att grupperingsplatsen skall skyddas i alla riktningar och skyddet och bevakningen samordnas med områdesansvarig chef. Larmstyrkor kan avdelas, övas och utrustas på varje kompani inom bataljonen. Bataljonen framställer till områdesansvarig chef om förberedelser för anfall

⁶⁹ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

⁷⁰ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:10-6:12.

⁷¹ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

⁷² *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:21-6:22.

⁷³ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58-62.

för att avslå anfall mot grupperingen. Bataljonen framställer om luftvärnsskydd från högre chef. Det yttre skyddet förstärks upp med mål och spärrar som registreras hos närbelägna artilleriförband.⁷⁴

Skydd del 4, *Skydd mot A-, B- och C-stridsmedel* i ArtR Artbat 1985 beskriver reglementet inledningsvis skyddet mot A-, B- och C-stridsmedel för att sedan i detalj visa på förebyggande åtgärder, under anfall och efter anfall med dessa. Den mer generella delen säger att verkan av stridsmedlen nedgår om de allmänna skyddsåtgärderna, som har berörts tidigare i kapitlet, vidtas. Sedan beskriver reglementet åtgärder för att minska A-stridsmedel och sedan C-stridsmedel för att sedan gå in på detaljscheman för förebyggande, under anfall och efter anfall med A-, B- och C-stridsmedel. Den sista delen är mycket tydlig och här listas allt i punktform där det i regel är minst tre stycken skyddsåtgärder listade. Kapitlet avslutas med att säga att äskande av resurs för sanering görs vid behov.⁷⁵

Skydd del 5, *Skydd mot brand och brandstridsmedel* ArtR Artbat 1985 ger beskrivning i punktform av förebyggande åtgärder för att minska skada av brandstridsmedel.⁷⁶ I FU ArtR Artbat 2012 benämner man skydd mot A-, B- och C-stridsmedel under *skydd mot CBRN, Kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära stridsmedel*. Skyddet beskrivs i grunden utgöras av underrättelse- och informationsinhämtning som bearbetas till en prognos. Skulle det bli en CBRN-anfall så omgrupperar bataljonen och sanering utförs vid behov.⁷⁷ Skillnader i delarna som rör CBRN är stora kopplat mot vilken vikt reglementena lägger på dess ingående delar. Det äldre reglementet går in på djupet medan dagens kortfattat beskriver. Detta skulle kunna vara beroende av att hotbilden förändrats eller att motståndaren inte förväntas nyttja dessa vapen i samma utsträckning.

Sammanfattningsvis så presenterar båda reglementena mycket som går att härleda till de grundläggande förmågorna och speciellt det som rör skydd. De båda reglementena skiljer sig i det stora hela inte mycket åt, men i många avseenden är det äldre reglementet mer ingående och beskriver åtgärder och handlingsalternativ för att nå högre skydd. Tydligheten som ArtR Artbat 1985 har ger läsaren ett gott stöd i vad som skall beaktas och vidtagas för att nå en bra skyddsnivå. Det nya reglementet berör skyddsåtgärder men saknar stöd för personalen som

⁷⁴ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:25-6:30.

⁷⁵ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:31-6:44.

⁷⁶ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:46.

⁷⁷ *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 61.

skall lösa uppgifterna. Den viktigaste skillnaden mellan taktikerna som berörs i kapitlet är det som berör rörligheten på grupperingsplatsen.

Att det ena reglementet ser en begränsad rörlighet som en framgångsfaktor medan det andra reglementet ser rörligheten som en framgång är mycket intressant. Motiven till rörligheten är olika då ArtR Artbat 1985 motiverar den begränsade rörligheten med att risken för upptäckt från flyg minskar.⁷⁸ FU ArtR Artbat 2012 motiverar rörligheten med att rörelsen försvårar fientlig artilleribekämpning.⁷⁹ Två olika tyngdpunkter kopplat mot rörligheten. Teknologisk utveckling och hotet från artilleriradar som sannolikt är mer påtagligt i dag än för 30 år sedan kanske är förklaringen. Hotet om ökad möjlighet till lokalisering från luften torde fortfarande vara påtagligt och således ett större hot mot den rörliga taktiken. Skydd under rekognosering är något som tydliggörs i det äldre reglementet men ej i det nya. Det äldre reglementet ger direktiv om att äska om tillförda resurser för skydd, något som inte görs i FU ArtR Artbat 2012.

Marsch

I ArtR Artbat 1985 finns ett kapitel om marsch med ingående delar bestående av *Grunder*, *förberedelser*, *Skydd under marsch* och *Genomförande*.⁸⁰

I delen grunder inleder reglementet med att säga att marsch utförs så att man så snabbt som möjligt kan lämna understöd. Understödet som är bataljonens huvuduppgift och dess verkan. Marschen skall om möjligt genomföras då siktförhållanden eller väder försvårar för fiendens flyginsatser. Artilleribataljonen kan marschunderställas annat förband eller tilldelas egen marschväg men då behöver bataljonen tillfört skydd. Vidare benämner reglementet lufthotet och anger avstånd mellan bataljonens enheter för att minska risk för bekämpning. Reglementet nämner också att avstånd kan komma att ökas med 500 till 1000 meter om hotet är stort.⁸¹

Den del av marschen som ArtR Artbat 1985 benämner *förberedelser* inleder med vad chefen skall ta hänsyn till när planering av marsch genomförs. Det första är anbefalld uppgift för bataljonen, alltså bataljonens verkan. Det andra är tidsförhållanden och vägnät med terräng och fiendens möjligheter att påverka marschen. Viktigt är också att det finns möjligheter till omfall och möjlighet att gruppera förbandet under marschen för att kunna leverera verkan.

⁷⁸ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:6.

⁷⁹ *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

⁸⁰ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 7:1-30.

⁸¹ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 7:1-7.

Väder och skydd från fientligt flyg skall också vägas in.⁸² Åtgärderna ovan under planeringen går tydligt att härleda till rörlighet, skydd, verkan och avvägandena dem emellan för att bibehålla uthålligheten på förbandet och kunna lösa ut uppgiften verkan.

Bataljonschefen reglerar marschberedskap med hänseende av angiven uppgift och bekämpningsshot. Sambandsplats eller uppsamlingsplats för bataljonens ledning skall på order kunna upprättas. Radiotystnad sker regelmässigt under marsch men minst ett nät för att kunna leda en gruppering skall finnas. Radiotystnad får brytas vid stridskontakt och då nyttjas kodord.⁸³ Skydd under marsch vid enskilt uppträdande artilleribataljon eller kompani avdelas ur närskydd och består av grupp eller pluton och utgör för och/eller efterpatrull. Alternativt kan närskydd nyttjas för att ta eller försvara knytpunkter längs bataljonens marschväg. Eskort skall avdelas till artillerienheter med begränsat skydd när läget så kräver.⁸⁴

Delen *genomförande* i ArtR Artbat 1985 går ej att härleda till angiven teori med den operationalisering som valts. I FU ArtR Artbat 2012 finns en del om marsch under kapitlet funktioner. Dagens artillerireglemente för artilleribataljon säger att marschen skall genomföras så att målet nås på kortast möjliga tid och med bibehållet stridsvärde. Förbandet skall kunna verka omedelbart när marschmålet nåtts. Vid behov skall förbandet ha förmågan att leverera understöd (verkan) under marschen. Beredskapsgrader skall anpassas efter uppgift, högre förbands marsch, bekämpningsshot och från högre chef styrda tider. Vidare detaljer angående marsch styrs av stående order.⁸⁵

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de båda reglementena inleder med att tala om att marschen skall genomföras så fort som möjligt och detta för att bataljonen skall lösa sin understödsuppgift, att leverera verkan. De båda reglementena talar om att verkan skall kunna levereras under marsch om situationen så kräver. Kopplat mot skydd så finns det flera skillnader mellan reglementena. ArtR Artbat 1985 tar upp och ger direktiv för skydd mot luften samt mot telekrig, vilket inte FU ArtR Artbat 2012 gör. Det är således en lucka i det nya reglementet utifrån förmågan skydd. Även förmågan ledning kopplat mot ledningen under marschen berörs i det äldre reglementet, något som inte görs i det nya. Rörlighet kopplat till terräng och marschvägar berörs också bara i det äldre reglementet.

⁸² *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 7:11.

⁸³ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 7:12.

⁸⁴ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 7:21-22.

⁸⁵ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 68.

Fienden

I ArtR Artbat 1985 benämns motståndaren (som är dagens benämning) som fienden och i reglementet är ett helt kapitel ägnat åt denne. Kapitlet består av delen *grunder* som i sin tur består av *indirekt eld, A och C-stridsmedel, underrättelsetjänst och telekrigföring*. Utöver delen *grunder* finns även en del om *fiendens begränsningar och våra motåtgärder*.⁸⁶

I delen *grunder* beskriver reglementet fiendens strävan att hålla ett högt tempo under anfall och söka snabba avgöranden. Fienden har stor rörlighet kombinerat med hög eldkraft och högt skydd. Då fienden anfaller använder denne stridsvagns- och pansarskytteförband. Mörker och dålig sikt påverkar inte förmågan att kunna anfalla. För att behålla tempot nyttjar fienden flyg och beväpnade helikoptrar. Terränggående förband samt splitterskyddat artilleri har förmåga att kringgå till djupet av våra grupperingar. Fienden har tillgång till förband som kan riktas mot våra bakre delar samt att de har förmåga att luftlandsätta med helikopter.⁸⁷

Motståndarens verkan, dennes rörlighet och skydd ger reglementet förståelse för. Det är även möjligt att utifrån kapitlet dra slutsatser om motståndarens agerande, samt hur det påverkar bataljonen. När reglementet säger att fienden har tillgång till förband som kan verka mot våra bakre delar, får vi ingångsvärdet till hur vi måste anpassa vår rörlighet eller kanske vårt skydd. Inte minst så kan detta ha en stor påverkan på vårt underhåll och kan således påverka vår bataljons uthållighet. Underrättelser och dess betydelse för ledningen borde också vara viktigt med en motståndare som eftersträvar tempo.

Indirekt eld-delen i kapitlet fienden, inleder med att beskriva hur den indirekta elden används vid anfall där den beskrivs användas medelst kraftsamling och både i anfallsmål och på djupet. Artilleribekämpning är av stor betydelse för både anfall och försvar och denna uppgift tilldelas ofta till ett specifikt artilleriförband. Artilleriförbanden grupperar nära varandra och kan växla ställning ofta. Huvuddelen av förbanden grupperas tre till tio km bakom främsta förband. Bataljoner kan föras samman till artillerigrupper med gemensam ledning. Raketartilleri riktas mot våra anfallsförband samt för bekämpning av våra artilleriförband eller för spridning av minor eller kemiska stridsmedel.⁸⁸

Bandgående eller splitterskyddat artilleri nyttjas vid kringgångar. Artilleriraketer nyttjas vid bekämpning på djupet och kan bestå av sprängladdning, kemiska stridsmedel eller kärnladdning. Terrängen och förbandens lednings- och underhållsbehov begränsar förbandens

⁸⁶ *Artillerireglements Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:1-2:3.

⁸⁷ *Artillerireglements Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:1-2:3.

⁸⁸ *Artillerireglements Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:4-2:7.

grupperingsmöjligheter och önskvärt skjutavstånd kan vara svåruppnåeligt. Fiendens modernaste förband har både splitterskydd och är bandgående medan de i övriga förband är dragna efter bandfordon och saknar skydd. Ammunitionsfordon saknar i regel splitterskydd. Eldledningsgrupper finns på artillerireglementena och bataljon/ kompanichef är de viktigaste för eldledningsmöjligheterna.⁸⁹

A- och C-stridsmedel beskrivs att nyttjandet av dessa ligger på minst division eller arménivå och om de nyttjas så tillhör de en normal del av understödet. För utspridning av C-stridsmedel nyttjas indirekt eld, flyg och minor. Samordning av indirekt eld och C-stridsmedel övas rutinmässigt.⁹⁰

Underrättelsetjänst i kapitlet fienden i ArtR Artbat 1985 inleder med att nämna luftspaning och dess snabbhet till vapeninsats efter positionering av våra enheter. Från marken kan fiendens spaning upptäcka artilleri med hjälp av optisk-, IR-, ljud- och radarspaning även i mörker och dålig sikt. Artilleriradar utgör det allvarligaste hotet mot våra skjutande enheter då noggrannheten är hög och bekämpning kan ske snabbt. Truppspaning med splitterskyddade fordon vars spaningsmål kan vara vårt artilleri kan även ha i uppgift att anfälla spaningsmålen.⁹¹

Motståndarens telekrigföring beskriver vad dess möjligheter ger honom så som att upptäcka våra grupperings- eller uppehållsplatser, eller att störa eller hindra användande av våra förbindelser. Signalspaningen leder i regel inte till att motståndaren brukar vapeninsats direkt. Kraftsamling av störning riktas regelmässigt mot våra eldledningsförbindelser och telekrigföringen samordnas med artilleribekämpning och främsta förbands strid.⁹²

Fiendens begränsningar och våra motåtgärder beskrivs i ArtR Artbat 1985 inledningsvis att fienden för striden i en okänd terräng och som inte är anpassad för dennes stridssätt och förband. Detta kopplat mot underrättelse- och informationsbehovet som denne behöver och som till stor del våra förband har. Spaning och kringgång av våra förband och hinder tar lång tid och röjer hans verksamhet. Kopplat mot skydd beskriver reglementet att det är genom

⁸⁹ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:7-2:10.

⁹⁰ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:11-2:13.

⁹¹ *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:21-2:24.

⁹² *Artilleriregemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:26-2:27.

förberedelser och lämplig grupperingsform och stridsberedskap vi skall avslå denne. Det ska kosta fienden mycket resurser att bekämpa våra skjutande enheter.⁹³

Vidare beskriver ArtR Artbat 1985 motåtgärder i form av verkan och då att hårdmålsammuniton skall nyttjas mot uppsuttna anfallsförband medan avsuttna skall bekämpas med spränggranater. För att nå verkan mot fiendens artilleri och bekämpa dessa bör spränggranat användas så till vida de inte förmodas vara splitterskyddade – då föredras hårdmålsammuniton. Något som ArtR Artbat 1985 är tydliga med att poängtera är att lokaliseringsradar och telekrigsvapen tidigt bör bekämpas. Detsamma gäller eldledning och underrättelseorgan.⁹⁴

För att öka vårt skydd mot fiendens telekrigsföring kan våra artilleriförband nyttja tråd eller riktade sändningar för att minska risk för upptäckt eller störningar eller genom att ha förutseende och ge order i tid så att radiokommunikation begränsas. Grupperingsplats bör väljas där risken för upptäckt är liten. För att försvåra för fiendens underrättelsetjänst skall vi variera hur vi grupperar samt uppträder på grupperingsplatsen. Detta även för att minska risken för identifiering och dennes verkan. Skyddsåtgärder för identifiering och mot kemiska stridsmedel skall brukas och/eller kontrolleras. Anpassning av beredskapsgrader är också något som skall göras för att undgå bekämpning.⁹⁵

I FU ArtR Artbat 2012 finns det ingen del eller kapitel som berör motståndaren, men möjligen en del som går att jämföra: bilaga 5 ”exempel på nyttjande av artilleri vid olika scenarion”. Det intressanta är den del som berör en hög konfliktnivå med en reguljär motståndare, detta går att jämföra med en stark fiende som invaderar Sverige (invasionsförsvaret så som det äldre reglementet är skrivit för). I bilagan finns det krav som är anpassade efter den konflikt och motståndare som man förväntas möta. Kraven som ställs på artilleribataljonen är främst rörlighet och verkan och just verkan kommer att vara central vid understöd av anfall. Sådant som ej är inom räckhåll för artilleri bekämpas med flyg.⁹⁶

Artilleribataljon kan även i en högentensiv konflikt med en reguljär motståndare lösa egna uppgifter så som att skydda flank eller bekämpa motståndarens artilleri. I dagens artillerireglemente finns visserligen i bilaga 5 ”exempel på nyttjande av artilleri vid olika scenarion” fler typkonflikter och även irreguljära motståndare nämnda. Men inte alls i den

⁹³ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:30-2:35.

⁹⁴ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:30-2:35.

⁹⁵ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:36-2:41.

⁹⁶ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 98.

utsträckning som motståndaren beskrivs i det äldre reglementet. En dimension är tillförd men bilagan är formulerad för att visa hur artilleribataljon skulle kunna användas och hur bataljonen kan vara uppbyggd. Bilagan fungerar mer som ett exempel på lösningar snarare än hur man skall lösa uppgifter utifrån motståndarens agerande eller möjligheter.⁹⁷

Det är således en väldigt stor skillnad mellan reglementena om man tittar på hur motståndaren eller fienden beskrivs. I det äldre reglementet finns mycket som är kopplat till skydd beskrivet men till viss del så tar man även upp verkan, exempelvis vilken ammunition som skall användas och mot vad. Prioriteringar i vad man skall eller bör bekämpa går att härleda till egen uthållighet och skydd. Att det finns information om fienden bidrar inte bara till ett inte lika stort underrättelsebehov utan ger även godare förutsättningar för ledning.

Sammanfattningsvis beskriver det äldre reglementet motståndaren kopplat indirekt eld, A- och C-stridsmedel, underrättelsetjänst, telekrigföring samt från fiendens begränsningar och våra motåtgärder. Reglementet ger en tydlig bild av vad motståndaren kan förväntas göra för verkan och på vilka djup. Hans rörlighet kopplat mot bataljonens eget skydd ger också en helhetsbild. Motståndarens underrättelse- och informationsinhämtning mot vår bataljon och hur vi avvärjer oss från dessa presenteras. I FU ArtR Artbat 2012 finns inte motståndaren eller fiendens handlingsmöjligheter beskrivet. Det finns dock en bilaga om vad bataljonen kan ställas in för, krav kopplat mot olika insatstyper finns formulerat.

Ledningen av bataljonen kopplat till motståndaren och dennes handlingsmöjligheter finns det inget skrivit om i det nya reglementet. Reglementet från 80-talet talar om vad man kan förvänta sig och ge chefen ett underlag att fatta beslut efter. Skyddsåtgärder och hur dessa skall nyttjas blir tydligare då man får ett grepp om vad motståndaren gör och hans handlingsalternativ. Detta gör att det äldre reglementet bidrar till informationsläget och underlättar ledningen.

Underrättelsetjänst

I ArtR Artbat 1985 är underrättelsetjänst ett kapitel som innehåller delarna *Grunder, inhämtning av underrättelser, bearbetning och delgivning*.⁹⁸

Den inledande delen, delen grunder, inleder med att tala om vad underrättelsetjänsten skall ge. Det skall generera i eldverksamhetstid som utarbetas från ett bekämpningshot samt möjligheter att gruppera och omgruppera artilleriförband. Lägesbestämning av mål är

⁹⁷ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 98.

⁹⁸ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 11.

underrättelsetjänstens huvuduppgift. Andra uppgifter är upptäckt, lokalisering och identifiering av fiendens artilleriförband. Bekämpningsprognos och bekämpningshot utifrån fientligt artilleri skall utarbetas av bataljonsstaben och skyddsåtgärder beslutas utifrån hotet. Grupperingsplatser och omgrupperingsvägar väljs efter inhämtad underrättelse från områdesansvarig chef.⁹⁹

Underrättelsetjänsten i FU ArtR Artbat 2012 sorterar under kapitlet *Funktioner* och består av delarna *grunder, underrättelsetjänst vid artilleribataljon, underrättelsecykeln på bataljonsnivå, planering, inhämtning, bearbetning och delgivning*.¹⁰⁰

Underrättelsetjänst innebär enligt dagens artillerireglemente planering och inhämtning, därefter bearbetning och slutligen delgivning av information. Meningen med underrättelser är att ge chefer underlag för beslut. Underrättelsetjänsten skall vara en del i högre chefs underrättelse, vid artilleribataljon kraftsamlas underrättelser till mållägesbestämning och bedömning av indirekt eld.¹⁰¹ Det är således inga större skillnader mellan de båda reglementenas grunder i underrättelsetjänsts-delen. Det som inte nämns i det nya reglementet är bekämpningshot och skyddsåtgärder eller hur grupperingsplatserna väljs utifrån underrättelse. Det nya reglementet saknar precision på vad underrättelserna innebär. Således kan man anta att det äldre reglementet är tydligare för vad underrättelserna innebär och på så sätt mer är applicerbar.

Inhämtningen av underrättelser i ArtR Artbat 1985 beskriver att det är behovet på bataljonen som styr, detta kan exempelvis vara underrättelser för att genomföra beslut i stort eller ge underlag för händelseutvecklingar. Det kan även vara kopplat mot fientliga åtgärder som kan motverka vår strid eller underrättelser på lång sikt. Underrättelsebehovet rent konkret kan vara om det finns fientligt bandartilleri söder om en viss linje. Utifrån behoven fastställs av vem eller varifrån underrättelsen ska inhämtas och renderas i en underrättelseplan.¹⁰² I FU ArtR Artbat 2012 finns det samma förklaringar till inhämtningen och dessa presenteras i delarna planering och inhämtning.¹⁰³ Något som skiljer är att det nya reglementet benämner sensorkompaniet och att det är de som främst skall nyttjas för inhämtning. Här nämns även att

⁹⁹ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 11:1-11:6.

¹⁰⁰ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 55.

¹⁰¹ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 55.

¹⁰² *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 11:7-11:13.

¹⁰³ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 55-56.

information som kan ge alarmering¹⁰⁴ skall delgivas omgående. Denna skyddsåtgärd finns inte presenterat i det äldre reglementet.

Det äldre reglementet beskriver att delgivningen av underrättelser skall gå till så att mål för artilleribekämpning rapporteras omgående till artilleribekämpningschefen. Uppgifter om luftlandsättningar eller insats med C-stridsmedel eller kärnladdningar rapporteras omgående. Andra underrättelser rapporteras vid behov. Förband som utsatts för indirekt eld rapporteras snarast via beskjutningsrapport. Orientering av underrättelseläge lämnas inför viktiga skeden.¹⁰⁵ Likt det äldre reglementet talar FU ArtR Artbat om vad som skall rapporteras omgående och vad som rapporteras vid behov. Det är inga signifikativa skillnader mellan reglementena utan båda tar upp tidsfaktorn för att informationen skall kunna nyttjas optimalt.

Sammanfattningsvis säger både reglementet från 1985 och det från 2012 inledningsvis att det viktigaste för underrättelsetjänsten är målbestämningen. Detta går tydligt att koppla mot underrättelse som grundläggande förmåga och i detta fall där underrättelsen resulterar i verkan. Därefter talar båda om informationens betydelse för beslutsfattande. Inhämtnade av underrättelser och hur denna information tas om hand och delges skiljer sig inte heller nämnvärt mellan reglementena.

Sammanfattade slutsatser av undersökningen

Det finns likheter mellan ArtR Artbat 1985 och det reglemente som idag används vid artilleribataljon. FU ArtR Artbat har tydliga spår från sin föregångare från 1985 och många delar är samma eller med mindre skillnader. I de utvalda delarna har förmågan skydd hamnat i fokus. Delen skydd i ArtR Artbat 1985 ger gott stöd till läsaren kopplat mot vad man skall bejaka eller vidtaga, vilket inte alls tydliggörs på samma sätt i det nya reglementet. Skydd ämnar man nå med hjälp av skyddsåtgärder i det äldre reglementet, i det nya skall skyddsåtgärder och rörlighet på grupperingen generera högre skydd. Skillnaderna i hur beskrivningen av skyddsåtgärder i nya och gamla reglementet utgör ett tydligt exempel på hur taktik och hur förmågorna skildras.

Genomgående är det äldre reglementet mycket tydligare och listar åtgärder, där det nya reglementet nöjer sig med att skriva ut ett par åtgärder och sedan skriva med mera. Artilleribekämpningen skiljer sig inte nämnvärt mellan reglementena, det som är värt att nämna är att det äldre reglementet säger att bekämpningen även kan ske av skytteförband.

¹⁰⁴ Alarmering betyder i det här arbetet förvarning för insats av motståndarens indirekta eld mot specifikt område.

¹⁰⁵ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 11:21-11:31.

Artilleribekämpningen är tydligare artikulera i det äldre reglementet och prioriteringar av mål och effekt är exempel på sådant som det äldre reglementet lyfter som inte det nya gör. Marsch och hur förmågorna skildras i denna del är delvis likt men ArtR Artbat 1985 behandlar i större utsträckning skydd och skyddsåtgärder. Skulle det sammanställda resultatet av undersökningen sammanfattas med en mening skulle den vara följande: Det gamla reglementet är tydligare och säger vad som skall göras, medans det nya är flexibelt men kräver flera års erfarenhet.

Diskussion

Detta arbete hade en frågeställning och två följdfrågor kopplade till frågeställningen. Frågeställningen var ”Finns det skillnader och likheter mellan reglementena kopplat till de grundläggande förmågorna?” Denna frågeställning och följdfrågan ”Skiljer sig taktiken kopplat mot förmågorna i dag mot den vi hade på 80-talet?” har undersökts och presenterats i delen Undersökning. Frågorna ”skiljer sig taktiken kopplat mot förmågorna idag mot den vi hade på 80-talet?” – ”Vad blir de taktiska konsekvenserna av Vad blir de taktiska konsekvenserna av skillnader och likheter mellan reglementena?” skall nu djupare belysas.

Vilka är då de taktiska konsekvenserna av taktiken i dag och den vi hade på 80-talet, kopplat mot grundläggande förmågorna? I undersökningen har det visat sig finnas skillnader mellan reglementena dels i hur förmågorna prioriteras i olika situationer, dels hur de används. Exempelvis i förhållande till förmågan skydd framkom att det begreppet var tunt förklarat i det nya reglementet. Konsekvenser för läsaren är att denne inte får en full förståelse för exempelvis skyddsåtgärder från FU ArtR Artbat 2012. Läsaren eller kanske den nyexaminerade fänriken på artilleribataljonen kan behöva söka stöd för skyddsåtgärder i ett annat reglemente om inte han eller hon har tidigare erfarenhet från denna tybataljon.

Dagens reglemente är en förhandsutgåva och är inte fastställt, samtidigt är ett nytt haubitssystem under införande. Jag vill hävda att det är än viktigare med ett reglemente att söka stöd ifrån när ett nytt system skall införas. När det kommer till relativt klara saker så som skydd borde reglementet lyfta skyddsåtgärder som man vet kommer nyttjas även i den nya artilleribataljonen. Något så banalt så som ljud- och ljusdisciplin borde redan finnas i reglementet, efterhand kan sedan ytterligare skyddsåtgärder föras in allt eftersom förbandet övas in på det nya systemet. Samtidigt är det förståeligt att reglementet och införandet av det nya systemet måste gå hand i hand. Det nya haubitssystemet är byggt för det rörligare taktiska uppträdandet kanske finns därför en strävan att inte fastna i det förgångna och hur man gjorde i den mer statiska taktiken.

Oavsett hur resonemanget förs när det gäller införandet av reglementet så är det viktigt att dra lärdom av de erfarenheter som finns. Det är bättre att ha ett reglemente där stöd finns när det gäller till exempel skydd än att skyddsåtgärder beskrivs som ”maskering med mera”.¹⁰⁶

¹⁰⁶ *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 2012, s. 58.

En konsekvens av att inte tydligt ta upp förmågan skydd eller skyddsåtgärder är självklart att rätt åtgärder inte vidtas när de skall, vilket skulle kunna vara ödesdigert om man drar det till sin spets. Problemet är snarare att det krävs mycket erfarenhet för att kunna nyttja reglementet maximalt då det inte är tydligt i sig. Den erfarenhet som krävs går givetvis att inhämta genom övning med förbandet, men vägledande instruktioner är alltid nyttigt. Kanske kan man begära av de som använder sig utav reglementet att de har kunskap om tillsynes enkla saker så som ljud- och ljuddisciplin. När det kommer till skydd mot brandstridsmedel så är det inte lika självklart att det är bra att ha tillgång till jord att släcka med.¹⁰⁷ Det jag vill säga är att tydlighet i skyddsåtgärder aldrig kan vara helt fel.

Det nya reglementet som i undersökningen har visats sig sakna detaljnivå i delar som skydd och marsch. Skillnaderna mellan reglementena var genomgående i alla delar att förmågorna utförligare förklarats i det gamla reglementet. Mindre detaljer i det nya reglementet borde ställa högre krav på stående order på förbandet, detta då dessa åtgärder så som brytande av radiotystnad måste vara utklarade innan. Kanske skulle en väl genomarbetad stående order kunna ersätta delar av ett reglemente men samtidigt så måste en sådan utarbetas och prövas. En mer utbyggd stående order idag är något som skulle kunna vara en faktor till minskat behov av tydlighet i dagens reglemente.

Motståndaren, eller fienden i ArtR Artbat 1985, ger läsaren en uppfattning om vad man kan förvänta sig av motståndaren, därigenom kan man skapa egna handlingsalternativ och motåtgärder. I det nya reglementet, FU ArtR Artbat 2012, är motståndaren inte densamme som i det gamla reglementet. Här finns istället flera olika typmotståndare, då reglementet är anpassat till utlandstjänstgöring. Den reguljära motståndaren som finns nämnd ger inte chefer den information som det äldre reglementet ger, detta kan ställa högre krav på egen underrättelse eller information från annat håll om motståndaren. Det svenska försvaret skall kunna försvara Sverige mot en högteknologisk reguljär motståndare. Borde inte motståndarens uppträdande finnas i reglementet för att ge artilleribataljonchefen stöd? Kanske är den förväntade reguljära motståndaren inte lika självklar för oss i dag som på 80-talet, det viktigaste torde dock vara att det som skrivs i reglementet stämmer och således så kan inte en fiende beskrivas om informationen inte är tillräcklig.

Delar såsom artilleribekämpning och underrättelsetjänst har i undersökningen vittnat om små skillnader mellan reglementena. Skillnaderna snarare varit kopplade till artikuleringen av

¹⁰⁷ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 6:46.

förmågorna snarare än taktiska. I dessa delar handlar det om vilket stöd reglementet ger läsaren. Artilleribekämpning och underrättelsetjänst bygger mycket på underrättelse i både det nya och det gamla reglementet. Synen på underrättelsen och informationen är den förmåga som är mest likartade i reglementena. Även om motståndaren inte belyses på samma vis i det nya reglementet går det tydligt att relatera till förmågan information.

Taktiska skillnader mellan reglementet från 80-talet och dagens reglemente visar sig även bero på skillnader i prioriteringar av förmågor vid grupperad artilleribataljon. Dagens reglemente talar om det rörliga uppträdandet för att undvika bekämpning, detta motiveras med en ökad tillgång och utveckling av artillerilokaliseringsradar och beskrivs som det största hotet mot artilleriet redan i det äldre reglementet¹⁰⁸. Motiveringen att ha en liten rörlighet på grupperingsplatsen för att minska risk för upptäckt från luften används i ArtR Artbat 1985. Faktum att det är lättare att upptäcka rörelser från luften, detta har dagens reglemente till synes inte tagit upp. Samtidigt så har rörligheten prioriteras för att minska artilleribekämpningen, men lufthotet borde kvarstå. Hur skall artilleribataljonerna hantera detta? Ökad rörlighet och ett reglemente som inte väger in lufthotet lämnar en lucka som behöver fyllas i.

Taktiken idag som bygger på rörlighet för att uppnå skydd har som ovan nämnts gjort att lufthotet mot artilleribataljonen är av intresse för vidare forskning. Rörligheten gör också att behovet av skyddsåtgärder minskar och därmed är de slutsatser som jag drar om luckor kopplade mot skydd inte lika allvarliga som om pjässystemet var statiskt. De tankar om tydlighet eller brist på denna som lyfts har självklart även positiva sidor, det nya reglementet som inte är lika tydlig blir därigenom mer flexibelt och ger mer handlingsfrihet. Tydlighet eller flexibilitet, men saknas den tydliga grunden att stå på kan flexibiliteten inte utnyttjas. En större del av tydlighet är något jag förespråkar i det nya reglementet.

FU ArtR Artbat 2012 saknar tydlighet och noggrannhet kopplat till förmågan skydd och hur den artikuleras. Det visar sig tydligt vid en närmare jämförelse av delarna marsch och skydd mellan ArtR Artbat 1985 och FU ArtR Artbat 2012. Ett utvecklat reglemente kopplat mot skydd från flyg och helikopter men också telekrigshot är att föredra. Antingen så fylls dessa luckor med stående order eller så tydliggörs detta i reglementet. Reglementet är idag inte tydligt nog för att ge ett fullgott stöd.

¹⁰⁸ *Artillerireglemente Artilleribataljon*, Försvarmakten, Stockholm, 1985, 2:23.

Jag anser att *Förhandsutgåva Artillerireglemente Artilleribataljon* bör göras tydligare angående förmågan skydd innan reglementet fastställs. Det är inte bara förmågan skydd som uttrycks otydligt, utan undersökningen visar på bristande tydlighet genomgående, detta ger för stort utrymme för tolkning. Behovet av erfarenhet hos personalen som nyttjar reglementet är idag för stort för att reglementet skall nå eftersträvad effekt. I det äldre reglementet listas åtgärder i punktform där man vill vara tydlig. Tydlighet likande det gamla reglementet är att eftersträva även i ett modernt reglemente.

Förslag på vidare forskning

Utifrån det som lyfts i diskussionen kommer frågor som inte helt belysts i arbetet. Dessa frågor anser författaren vara av intresse för vidare forskning. Dessa frågor är:

- Detalkunskaper och metoder i de äldre reglementena är i dag inte tydligt formulerade, hur skall förbanden säkerställa att erfarenheter inte försvinner?
- Artilleribataljonen eftersträvar rörlighet för att nå skydd från indirekt bekämpning och har sedan det föregående reglementet från 1985 blivit rörligare i uppträdandet medan antalet luftvärnsbataljoner minskat. Hur möter artilleribataljonen hotet från luften i en reguljär konflikt där inte eget luftherravälde finns?
- Tydlighet eller flexibilitet och handlingsfrihet, vilka krav skall ställas på nya reglementen i Försvarsmakten?

Referensförteckning

Alkert, Alicia (2011) ”Två reglementen, en ledning: skillnader och problematik”.

Försvarshögskolan: Stockholm

Artilleriregementet (2013) ”Spelkort Indirekt bekämpning- Artilleribataljon IO2014”.

Artilleriregementet: Boden

Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur: Lund

Försvarsmakten (1995) *Arméregemente del 2 Taktik*. Stockholm

Försvarsmakten (1985) *Artilleriregemente Artilleribataljon*. Stockholm

Försvarsmakten (2005) *DMarkO doktrin för markoperationer*. Stockholm

Försvarsmakten (2012) *Förhandsutgåva Artilleriregemente Artilleribataljon*. Stockholm

Försvarsmakten (2014) *Operativ doktrin*. Stockholm

Försvarsmakten (2011) *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm

Johansson, Martin (2013) ”Skyttekompani ett didaktiskt perspektiv på taktiska föreställningar 1975 och 2012”. Försvarshögskolan: Stockholm

Thunborg, Anders (1973) ”Doktrinutveckling och försvarsekonomi”. Folk och försvar: Stockholm